

Livets ligning går sjældent op

Af Jacob Folke Rasmussen

En af gaverne, ved at samarbejde med børn, hvis liv har været under indflydelse af forskellige problemstillinger, er, at de ting, der har været på spil for børnene, har givet dem en livindsigt, som vi voksne i høj grad kan lære af. En af de livsovervejelser, der har givet mest resonans i mit personlige liv de seneste år, blev fremsagt af Sebastian, der dengang var 13 år. Jeg samarbejdede med Sebastian, hans forældre og hans lærere omkring nogle vanskeligheder, der viste sig i skole og i familien. Til en samtale fortalte læreren, at nogle af problemerne omkring Sebastians adfærd og hans faglige deltagelse var taget til på det seneste.

Jacob: Hvor stor en procentdel af tider vil du sige, at disse problemer er på banen?

Læreren: Det er de nok omkring 25 % af tiden.

Jacob: Hvilket leje ville du synes, dette ideelt set skulle ligge på?

Læreren: Jeg ville gerne, at vi kom ned på 2-3 %.

Jacob: Hvad siger du Sebastian? Er du enig i, at problemerne fylder mere for tiden?

Sebastian: Ja. Jeg vil også sige, at de er der i 25 % af tiden. Men jeg har ikke det samme mål for, hvor langt deres indflydelse skal ned.

Jacob: Hvad er dit mål da?

Sebastian: Jeg ville gerne have deres indflydelse ned på 12,5 %. Men ikke længere.

Jacob: Hvorfor må deres indflydelse ikke komme længere ned?

Sebastian: Fordi de 12,5 % af problemerne kommer i forbindelse med, at jeg har det sjovt sammen med mine venner, og den mængde sjov har jeg bestemt, at der skal være plads til i mit liv. Så på det punkt er jeg parat til at betale prisen, selvom det betyder, at jeg ikke når helt så langt fagligt eller at de voksne bliver irriterede på mig.

Den dag kørte jeg tankefuld hjem i bilen med en fornemmelse af, at Sebastian havde forstået noget omkring livet, som jeg ikke selv havde set så klart endnu. Nu, hvor jeg har haft

lidt mere tid til at tænke over det, har jeg nogle bud på, hvad det var, Sebastians overvejelser og beslutning formåede at indfange.

At måle på flere målestokke

En ting af de ting, som Sebastian mestrede til samtalen, var, at han formåede at inddrage flere "målestokke" i sin vurdering af, hvordan det aktuelt gik for ham i skolen. Han var sig bevidst, at der var én målestok, der fokuserede på faglig udvikling og progression. En anden målestok omhandlede relationen til voksne. Denne målestok blev påvirket af, i hvor høj grad Sebastian formåede at leve op til de stillede krav og forventninger. Den tredje målestok – den som Sebastian selv introducerede – handlede om, hvor sjovt Sebastian havde det med sine venner. Han gik ikke efter, at denne målestok skulle give maksimalt udslag uafhængigt eller på bekostning af de øvrige parametre. Faktisk var han enig i, at 25 % uro og fjollerier er for højt et tal. Men samtidig var han sig det bevidst, at han også havde en nedre grænseværdi for, hvor meget de øvrige målestokke måtte påvirke "have-det-sjovt" målestokken. Den måtte ikke komme under 12,5 %. Jeg tror, det var introduktionen af denne tredje målestok og Sebastians klare refleksion over, at den ikke måtte komme under for meget pres af de øvrige parametre, der satte gang i tankerne for mig på vej hjem efter samtalen. Hvordan stod det til med mine egne balancer imellem pligtopfyldenhed og sjov? Og hvor gik min grænse for, hvor meget jeg ville lade ansvarligheden påvirke mine nære relationer? Havde jeg styr på disse prioriteringer i mit liv?

Hvordan får vi ligningen til at gå op?

Der er noget cost benefit analyse over Sebastians overvejelser. Ud over, at han formåede at operere med forskellige målestokke vidste han også, at de på nogle områder stod i modsætning til hinanden. At plus på den ene skala kunne medføre minus på den anden. Dette overblik og denne nuanceringsgrad mister vi ofte blikket for, når vi i hverdagens malstrøm får brug for at kategorisere og simplificere for at holde styr på verden. Vores ræsonnement bliver da, at så meget læring som muligt er godt, og at gode relationer til voksne er godt. Det er ofte besnærende at tænke så enkelt om livet, fordi det samtidig ville gøre det lettere for os, at prioritere fornuftigt og træffe de rette valg. I praksis er der imidlertid ofte en større kompleksitet, der skal håndteres, og flere mellemregninger der skal medtænkes. Livets ligning går sjældent op.

Forleden var jeg med mine børn hos tandlægen. I venteværelset hang den samme slags plakater, som da jeg selv gik til børnetandlæge. Plakater der på hver sin måde fortalte hvor truende meget sukker, der gemmer sig i forskellige typer fødevarer. I første omgang havde plakaternes budskab den ønskede effekt på mig, idet jeg forholdsvis hurtigt begyndte at lægge planer for, hvordan vi som familie fra nu af ville kunne styre uden om disse tikkede bomber af usundhed.

I næste omgang kom jeg imidlertid (med hjælp fra Sebastian) til at tænke på, at budskabet, om at sukker er dårligt, mens frugt og tandpasta er godt, måske var for simpelt, og at der var en kompleksitet, som det ikke formåede at indfange. For hvilken pris ville der være at betale, selv hvis det lykkedes mig at gennemføre den nye supersunde livsstil i vores familie? Mon ikke vi ville blive påvirket negativt af tabet af hyggen omkring lørdagsslikket, fraværet af glæden børnenes øjne når bedsteforældrene diskede op med kager og is eller den forsvundne nydelse ved at forkæle sig selv med et godt stykke chokolade efter dagens dont? Hyggeskalaen udfordrede sundhedsskalaen.

Frem for at tænke, at vi ikke er principfaste eller konsistente nok i vores tænkning, når vi veksler mellem to sådanne modpositioner, taler Anette Holmgren om, at det er helt almindeligt for os på denne måde at rummer flere følelser, som relaterer sig til sammen tema eller situation. Dobbeltfølelser kalder hun det. Man kan godt på samme tid ønske sig, at passe godt på sine børn ved at give dem en sund og nærende kost, og samtidig gerne ville forkæle dem og hygge sig med dem ved at give den gas i supermarkedets "blandselv" afdeling. Vi er ikke ude i et "enten" / "eller" men i en afvejning af, at det ikke må blive så sundt, at det ikke er sjovt, men på den anden side heller ikke så sjovt, at det ikke er sundt. Hvordan finder du den balance i dit liv for tiden?

Flere målestokke i skolen

I forhold til inklusion er færdigheden omkring at kunne operere med flere målestokke også vigtig. Jeg har samarbejdet med mange lærere, som målte deres indsats over for samtlige børn i klassen ud fra samme målestok inklusive dem i udsatte positioner. Enheden på denne målestok omhandler som oftest de faglige resultater, hvilket man ikke kan fortænke lærerne i, så længe det også er denne målestok, som skolens resultater måles med i

sammenligninger på internettet og andre steder. Dette kan let føre til nederlagsfølelser for både barnet og læreren, fordi børn har forskellige udgangspunkter og forskellige potentialer. For at kunne gøre noget andet, skal man imidlertid have fået ideen om, at der kan måles efter andre målestokke, hvilket ikke er så let. "Det svære er ikke at koordinere", som Sebastians mor på et tidspunkt udtrykte det. "Det svære er at opdage, at man taler ud fra hver sit udgangspunkt". Samtidig er præmissen om, at den faglige målestok er øverste kontekst, er så indgroet i skolekulturen, at den på paradoksal vis somme tider kan komme til at være en af de væsentligste hæmsko for netop den faglige udvikling.

Magnus gik i 3. klasse og havde svært ved skolearbejdet. Han reagerede derfor ofte på faglige krav ved at blive ked af det og vred. Dette kunne resultere i, at han rev sine bøger i stykker, væltede borde og stole og forlod klassen. Noget lignende skete hjemme, når familie skulle lave lektier med Magnus, hvilket de brugte ret meget tid på, fordi de forsøgte at indhente det, som Magnus ikke nåede i skolen. Da jeg talte med læreren Lotte om, hvad vi kunne gøre for at ændre på situation, spurgte jeg på et tidspunkt, om hun havde overvejet, at Magnus ikke skulle mødes med samme faglige forventninger, som de øvrige elever. "Det har jeg overvejet", svarede Lotte. "Men jeg ville føle, at jeg svigtede ham, fordi det på en måde ville være, at opgive, at han skulle kunne lære det samme, som de andre". Med Sebastians og cost benefit analysen i baghovedet spurgte jeg nu Lotte, om følgende: "Hvis nu vi siger, at den generelle forventning til klassen er, at der skal laves 10 sider i en bog, hvor mange sider får Magnus så lavet for tiden?". Lotte svarede: "Nogle dage ville han få lavet 1-2 sider og andre dage slet ikke nogen, fordi han jo går eller kommer på kontoret". Jeg nikkede og spurgte så: "Så hvis nu du satte din forventning til at han lavede 5 sider, og dette lykkedes, ville han så få lavet mere eller mindre end nu?"

Spørgsmålet er så ligetil, at det næsten virkede for oplagt at stille. Men ikke desto mindre gjorde det en forskel for Lotte, at jeg formulerede cost benefit overvejelsen på denne måde. En forskel som jeg tror handler om faglig ansvarlighed fra lærerens side. Sat op på denne måde, stod det klart for Lotte, at hun ikke svigtede Magnus, ved at stille tillempede krav til ham, hun gjorde det tvært imod muligt for ham, at komme videre med sin faglige udvikling og at tænke anderledes om sin identitet som deltagende medlem af klassen.

Over det næste stykke tid, blev Magnus tiltagende mere deltagende i klassen, ligesom han virkede gladere og mere i balance. Til en familiesamtale fortalte hans forældre, at de også havde det bedre sammen i familien efter at lektiebyrden var blevet mindsket. Alligevel stak tvivlen, om hvorvidt det reducerede pensum var "forsvarligt", ind imellem hovedet frem. Det kunne fortsat være svært for både Lotte og Magnus' forældre at tænke på de sider, som vi havde fravalgt, at han skulle lave. Jeg spurgte derfor, om de tænkte, at billedet af at Magnus var gået fra at lave 1-2 sider til nu at lave 5 ud af 10 sider ikke holdt, eller om de på nogen måde sad men en idé om, at Magnus havde potentiale for at lave mere? Efter en tænkepause svarede Magnus' far: "Tvivlen rammer os nok fordi, vi kan have en fornemmelse af, at vi kunne presse Magnus op på 7-8 sider, hvis vi satte alt ind på det. Men samtidig har de sidste uger vist os, at vi ville komme til at betale en pris i forhold til Magnus trivsel, hans selvbillede og hans relationer til både de voksne på skolen og i sin familie, hvis vi gjorde det. Så min melding er, at jeg synes, vi ligger det helt rigtige sted, som tingene er nu."

For at blive i Sebastian-terminologien introducerer Magnus' far her en parallel målestok til den faglige – nemlig den, der måler trivsel og kvalitet i relationer. Han fanger også karakteren af deres samspil; at skruen op på den ene målestok kan influere negativt på den anden.

Det er her, at overvejelserne, om hvilket blandingsforhold mellem fordele og ulemper vi skal vælge, træder i kraft. Disse overvejelser har ikke noget umiddelbart og endeligt svar, og det er derfor, jeg tidligere omtalte dem som livsovervejelser. For stort fokus på én - tilsyneladende positiv målestok – kan have negative konsekvenser for en anden. Fra vores eget voksenliv kender de fleste til perioder, hvor de har været så pligtopfyldende over for deres job, at det fik negative konsekvenser for deres familieliv, eller perioder, hvor de har været få fokuserede på kost og motion, at det gik ud over hygge og relationer.

Fiasko på et område kan være succes på et andet

Livets ligning sjældent gå lige op, og derfor kommer vi for det meste ikke uden om, at måtte vælge noget til og andet fra. Det vigtige, når vi foretager et valg, er imidlertid at huske,

også at udskifte måleenheden, så vi ikke vurderer vores nye praksis ud fra den gamle målestok.

Michael White udviklede på et tidspunkt en terapeutisk spørgeguide, som han kaldte "fiasko-kortet". Hans pointe var at sætte fokus på en persons gode grund til ikke at have bestræbt sig mere i forhold til at opnå succes i forhold til normen. I stedet for at se den manglende succes som et udtryk for mangler, forsøger Michael White via fiaskokortet at kaste lys over de alternative værdisæt, som "fiaskoen" kan ses som et udtryk for. (Anette Holmgren "Narrative Samtaler s. 207). Jeg brugte engang denne guideline i en samtale med en mand, som havde måttet opgive sit job som sælger, fordi han ikke kunne stå inde for de metoder, som det firma, han arbejdede for, anvendte over for kunderne. Men i stedet for at begræde, at han ikke var lykkedes med sin sælgerkarriere, endte han med at formulere følgende sætning: "Min fiasko som sælger, minder mig om min succes med at relatere ærligt til andre mennesker".

Det vigtige er, at der måles på samme målestok

Columbia University har for nyligt lavet en undersøgelse af ægteskabelige samlivsproblemer, der angiveligt skulle udspringe af mangel på nærhed parterne imellem. Undersøgelses resultat viste, at "nærhed" som sådan ikke behøver at være en afgørende kvalitet ved et godt forhold. Den enkeltes oplevelse af, at der var et problem, udsprang ikke af for lidt eller for meget nærhed, men af om nærhedsgraden i forholdet afveg fra personens ideal. Som parallel til vores fælles refleksioner omkring målestokke tænker jeg, at er vigtige i forhold til dette tema måske heller ikke så høj grad er, om der måles på den ene eller den anden målestok eller med den ene eller den anden måleenhed. Det vigtige er, at eleven, forælderen og lærerne kender hinandens målestokke, og allerhelst, at de får forhandlet sig frem til, hvilken der skal gælde for deres fælles projekt.

Jeg var engang med i et forløb, hvor en pige kom tilbage til folkeskolen efter at have gået på forskellige specialskoler. Læreren havde frygtelig dårlig samvittighed, idet hun ikke syntes, at pigen lærte nok, og ikke var nok med i det sociale fællesskab i klassen. Dette ændre sig imidlertid til en familiesamtale, hvor moderen fortalte, at pigen set fra hendes synsvinkel havde lært mere det sidste ½ år end i de foregående tre år, at moderen aldrig have

oplevet pigen så glad, og at pigen havde mere at gøre med andre børn end nogen sinde før.

Denne samtale ændrede lærerens vurdering af sin egen indsats. Intet var som sådan ændret, men målestokken var skiftet ud. Dét, der er en fiasko på én målestok, kan godt være en stor succes på en anden.